

**Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти**

Боруцька Л. С.

У творчій лабораторії вчителя зарубіжної літератури
(Практикум на курсах підвищення кваліфікації вчителів зарубіжної літератури)

Тернопіль, 2018

Якщо в однієї людини є яблуко й в іншої є яблуко, то після обміну в них залишиться по одному яблуку. Але якщо в однієї людини є ідея і в іншої є ідея, то після обміну в них залишиться дві ідеї.
Дж. Б. Шоу

Мета та завдання практикуму:

науково – практичні:

- наукове забезпечення професійного розвитку учителя – словесника;
- системний соціально – психологічний аналіз професійного росту педагога;

освітні:

- підвищення фахової кваліфікації та культури вчителя зарубіжної літератури;
- формування основ науково – методичної організації праці педагога;

інформаційні:

вивчення, узагальнення та поширення досвіду діяльності педагога практика у викладанні шкільного курсу зарубіжної літератури.

Методичний коментар : практичне заняття проводиться як професійне змагання, що враховує рівень знань, умінь, загальну культуру, методичну і психологічну підготовку, самотність учителя – словесника, характер трактування предмету, технологічність навчальних методик, що використовує вчитель зарубіжної літератури.

Перебіг прктикуму

1 тур. Представлення творчого автопортрету вчителя – словесника.

**Заговори, щоб світ тебе побачив,
 Заговори, щоб світ тебе почув,
 Щоб людям стало легше жити,
 Від того, що ти жив і був
 Учителем!**

Анатолій Вихрущ

Творчий автопортрет на практичному занятті учитель –словесник складає за таблицею «Основні якості творчого вчителя (на основі аналізу наукової літератури)», або укладає есе про себе, провльсні творчі здобутки

Якості творчого вчителя		Тлумачення поняття «Якості творчого вчителя»
Особистісні	Креативність	Вид або тип мислення, що характеризується створенням суб'єтивно нового продукту й новоутвореннями у власне пізнавальній діяльності на шляху його створення
	Уява	Перетворення існуючого досвіду на основі минулого та створення відповідно до цього нових образів, які є одночасно творчою діяльністю і праобразами для неї
	Інтуїція	Здатність людини приймати ефективні рішення в умовах, коли мінімально необхідна інформація щодо завдання, що вирішується відсутня або зовнішні обставини унеможливають послідовний раціональний аналіз усіх «за» і «проти»
	Творча активність	Інтегративна характеристика, в якій відображені нові глибокі утворення у структурі особистості (творчі

		потреби, мотиви, вимоги) та знаходять своє вираження якісні зміни в діяльності, що стає більш цілеспрямованою і продуктивною
	Винахідливість	Здатність людини швидко і продумано знаходити вихід із нестандартних ситуацій.
Професійні	Професійна мобільність	Інтегративна якість особистості, що дозволяє їй бути соціально активною, конкурентоздатною, професійно компетентною, здатною до саморозвитку й модернізації власної діяльності
	Педагогічна майстерність	Комплекс якостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності.
	Готовність до інноваційної діяльності	Особливий особистісний стан, що передбачає наявність у педагога мотиваційно – ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами й засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Приклад есе про себе учителя – методиста Козівської ЗОШ І Ш ст. №2 Голяс Світлани Євгенівни

ПОГЛЯД НА СЕБЕ І В МАЙБУТНЄ

Найважливішим для мене є сім'я. Пишаюся успіхами своїх дітей (старша Тетяна була призером обласної олімпіади з образотворчого мистецтва, отримала 200 балів на ЗНО з біології, успішно навчається на III курсі Тернопільської медакадемії ім. І. Горбачевського; молодша Христина вдруге бере участь в обласних олімпіадах з географії, французької мови. У 2012-2013 н. р. була учасником IV туру Всеукраїнської олімпіади з французької мови, є членом зразкового танцювального колективу «Росинка», який двічі брав участь у міжнародних конкурсах в Польщі та Болгарії, отримав гран-прі конкурсу «Сонце, радість, краса». Роботи з дерева мого чоловіка Голяса Ігоря є невід'ємною частиною храмів району, області і не тільки. Та найголовніше, вважаю, – храм власної душі і розбудова доброї родини як домашньої церкви.

Поділяю думку про те, що «якщо у цьому світі є щось, куди варто вкладати свої зусилля, таланти та життя – то це церква». Тому в міру своїх можливостей і здібностей вважаю за необхідне займати активну життєву позицію і на парафіяльному рівні.

Люблю свою роботу і школу, в якій створюються умови для творчої і успішної праці. Ціную колектив, у якому знаходжу однодумців і маю можливість самореалізації. Мені імponує дух постійного пошуку, нестандартних підходів, креативних рішень, що панує у школі. Найбільше задоволення отримую тоді, коли чую з дитячих вуст слова «улюблена вчителька». Приємно серед колег бачити уже своїх вихованців, серед яких і учасниця районного етапу Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2014» Ганна Хрущ.

Поділяю думку Сенеки: «Безглуздо складати плани на все життя, не будучи володарем навіть завтрашнього дня». Перспективних планів не складаю. Вважаю, що робота з дітьми передбачає постійну працю над собою, оскільки немає межі процесу вдосконалення. Тут кожен день вносить свої корективи, то ж варто йти в ногу з часом і так підбирати матеріал

до заняття і форми його проведення, щоб це було цікаво і працювало на результат. А в педагогіці результат, на мою думку, справа не завжди дня сьогоднішнього, а найчастіше спрямована у майбутнє.

Актуальними вважаю слова А. Дістервега: «Мистецтво навчання полягає не в умінні повідомляти, а в умінні збуджувати, розбурхувати, оживляти», а від себе додаю – і спрямовувати духовні порухи дитини в те русло, в якому вона може проявити власні здібності, аби реалізувати себе у майбутньому.

Моє життєве кредо: люби те, що робиш, - у цьому успіх будь-якої справи і секрет щастя.

II тур. Авторська наробка (технологія), що розкриває власний підхід до викладання шкільного курсу «Зарубіжна література»

Вимоги до авторської наробки:

- Глибоко вивчити й продумати матеріал, зокрем і додатковий (наприклад, різноманітні вправи, тести, зразки документів, приклади, цікаві завдання для груп).
- Старанно спланувати й розробити заняття: визначити хронометраж, ролі учасників, підготувати питання та можливі відповіді, виробити критерії оцінювання ефективності заняття.
- Мотивувати учнів до вивчення шляхом добору найцікавіших для них випадків, проблем; оголошення очікуваних результатів (цілей) заняття і критеріїв оцінки роботи учнів.
- Передбачити різноманітні методи для привернення уваги учнів, налаштування їх на роботу.

Приклад авторської наробки Світлани Олександрівни Дячок учителя – методиста Колиндянської ЗОШ I – III ст. Чортківського району Тернопільської області Упровадження елементів STEM – (чи STEAM -) освіти на уроках зарубіжної літератури через проектно – дослідницьку діяльність /надруковано у журналі «Всесвітня література в школах України, грудень, 2017- с.5-7/ Презентація додається

III тур Авторські науково – методичні та художньо - публіцистичні роботи.

Вимоги до укладання авторських науково – методичних та публіцистичних робіт ґрунтуються на порадах Конфуція, висловлених 2500 років тому:

- поєднувати нові ідеї з перевіреними концепціями;
- вчитися тільки через діяльність;
- поєднувати фізичну і розумову активність;
- створювати різні можливості для навчання;
- використовувати світ як клас для навчальних занять.

«Діти найліпше вчатьс я тоді, коли їм допомагають самостійно відкривати головні засади, коли не засуджують їхню висловлену думку, а заохочують до спілкування, - писали в

своїй книжці «Революція в навчанні» Гордон Драйден і Джаннет Вос. Учитель – методист Ольга Сильвестрівна Чоловська на свої уроках зарубіжної літератури доводить правдивість цієї думки (див. публікацію «Урок мовою серця» у журналі «Зарубіжна література в школах України №11 за 2017 рік- с.5 -6).

Усіх педагогів, що були присутні на одному із практичних занять на курсах підвищення кваліфікації вчителів у ТОКІППО зачарував літературно – мистецький проект «Мистецтво як життя і одкровення», який підготувала вчитель – методист, заслужений вчитель України Москалівської ЗОШ І – ІІ ст Лановецького району Галина Мефодіївна Поплавська

Мистецтво як життя і одкровення

(Короткий огляд мистецького доробку Івана Марчука в плані дотичності його до світової літератури)

Про Народного художника України, Лауреата премії ім. Тараса Григоровича Шевченка Івана Марчука сказано не просто багато ,а дуже багато. Сотні статей, десятки фільмів та телепередач.

Немає у світі жодної людини, яка б, побачивши хоч раз його картини, залишилася байдужою. Усі намагаються збагнути таїну дивовижних полотен. А їх, таємничих і прекрасних, є уже понад 4500, і всі вони неповторні. На даний час Марчук ділить свою творчість на 10 періодів: «Голос моєї душі», «Цвітіння», «Пейзажі», «Портрет», «Кольорові прелюдії», «Нові експресії», «Біла планета-1», «Біла планета-2», «Виходять мрії з берегів», «Погляд у безмежність».І в кожному із циклів митець розкриває нову грань свого таланту, дивує світ щораз новим баченням .

Він, здається, випробував все, що було створене до нього, і запропонував власні стилістичні, структурні, технічні новаторські рішення. Їх уже давно належало б вивчити і проаналізувати мистецтвознавцям, однак вони, розгублені перед масштабністю та філософською потужністю, і ,головне, новизною творчої манери цієї творчої лавини, не завжди знають, як до неї підступитися і як, зрештою, назвати.

Спроби збагнути глибину робіт Марчука наштовхуються на обмеженість і недосконалість мистецтвознавчого інструментарію. «Перед Марчуковим творінням розбивається вщент формальна логіка, не витримує гегелівська діалектика, перетворюється в артефакт ньютонівська, ейнштейнівська теорія відносності»,- стверджує мистецтвознавець Тамара Стрипко.

Особливо незбагненим видається найновіший цикл «Погляд у безмежність».Він виходить за межі часових і просторових вимірів. Для розуміння тут уже не обійтися без міждисциплінарних зв'язків, які в цьому рідкісному випадку більше перебувають у площині філософських категорій осмислення Буття, фундаментальних закономірностей , галузей фізики і астрономії. Те ,що видатні фізики і математики формулюють як гіпотезу, геніальний художник передбачає і ретельно виписує у вигляді пластичних кольорових розв`язок-констатацій.

У циклі «Погляд у безмежність» митець ніби глянув на цей Світ з глибини Мультиверсу –сукупності Всесвітів – і показав у заворожуючій кольоровій гамі і Великий вибух, і творення матерії, і першовитоки часу і простору. Бо він заглянув за «горизонт подій». Цим красивим, романтичним словосполученням у природничих науках позначають межу, з-за якої до нас не може долетіти жодна інформація .За нею зірки перетворюються в чорну діру, з її полону світлу вирватися не дано. Вчені тільки припускають, висловлюють гіпотезу ,а Марчук напевно знає і переконливо ілюструє фантазмагоричне явище у своєму футуристичному мультиверсійному живописі, чим фактично відкриває нову сторінку світового мистецтва – абстрактної (квазіасоціативної) мультиверсійності .Він тримає в собі

ще й інший секрет: за горизонтом подій відкриється ще горизонт, безкінечно багато горизонтів. І тільки Генію відомо, якими ритмами і кольоровими гаммами вони назвучать.

Так, Іван Марчук – Геній. І його геніальність офіційно визнана у світі. У 2006 році Міжнародна академія сучасного мистецтва у Римі прийняла видатного митця до лав «Золотої гільдії» та обрала почесним членом наукової ради академії. Це перший випадок визнання українського художника інституцією такого високого рівня. Сьогодні «Золота гільдія» нараховує 51 художника зі всього світу.

У Великій Британії офіційно визнано геніальність Івана Марчука не лише як художника, діяча культури - як генія, що вплинув на трансформацію суспільної свідомості. Так у списку зі ста найгеніальніших землян, упорядкованому в жовтні 2007 року Британською консалдинговою компанією Creators Sinectics на основі висновків представницького експертного оцінювання й опублікованому в Deilu Telegraf, його ім'я – серед нобелівських лауреатів, видатних мислителів, вчених, винахідників. Всі складові, що бралися за основу моделі генія ХХІ століття – **вплив особи на зміну суспільних уявлень, сила інтелекту, досягнення та культурна спадщина** – у Марчука рівновеликі. Постаттю такого рівня могла б пишатися будь-яка нація, віддаючи належну шану його таланту.

Іван Марчук – засновник нових стилів у мистецтві, зокрема «пльонтанізму». Це назва, яку митець жартома дав своєму стилеві. Від слова «плутати», «заплутувати», «плести», бо картини ніби сплетені з клубочків чудернацьких ниток. Цей стиль не піддається жодним класифікаціям. Техніка «пльонтанізму» (з озвученням назви терміну) починається з 1989 року. Вона виросла з пейзажів, з кольорової лінії мазка. Спочатку це була лінія плоска, якогось одного діаметру – третина міліметра, півміліметра чи міліметр - грубшою автор не користувався. Згодом почав використовувати лінію різної товщини – рельєфну, об'ємну.

Марчук згадує: «Я її обробляв, вплітав лінію в лінію, і вже вона стала головним формальним компонентом творів. Я їх ніби плів, хоча у творах цього майже не видно: зовні - реальний пейзаж. Пльонтанізм органічно виріс з моєї творчої невиситимості і з того, що до мене цього ще ніхто не робив. Все моє дитинство супроводжували нитки: батько ткав килими кольоровими нитками, мама вишивала, я допомагав. Я свідомо не вертався до дитинства, але воно постійно живе в мені, хоч би де я був - на Мадагаскарі чи в Австралії. Я скрізь себе ношу в собі, як говорив Сенека. Тому все моє дитинство живе в мені, воно постійно зі мною. Я захотів зробити те, чого ще не робив – почав пльонтати». Зразком пльонтанізму можна назвати майже всі картини, що входять до монотематичного альбому «Дорога додому». Ці роботи найбільш складні з технічної точки зору, найбільш духовні і поетичні, а тому і найбільш популярні серед прихильників творчості Івана Марчука.

Марчук завжди і у всьому новий і незвичний, він не повторює сталі речі ні в техніці, ні в змісті, ні кольорі, а навпаки веде за собою, дивуючи, міняючи суспільні уявлення про світ, змінюючи сам світ. Свідомий цього, митець стверджує: «Я підійшов до того, щоб відкривати щось нове, щоб укотре здивувати своїх глядачів... До менталітету глядача я абсолютно не пристосовуюся: я звик дивувати насамперед себе, а вже потім людей. Головне, щоб сам був задоволений, щоб реалізувався в новій якості і підкинув глядачам щось нове – треба весь час дивувати. Для мене мистецтво – це життя і одкровення. Іншої альтернативи нема».

Геній Марчука по-справжньому впливає на зміну суспільних уявлень про все у цьому світі. Здається, цій людині сам Всевишній підказує і теми, і форми, і засоби. За що б у мистецтві Марчук не брався, у всьому – глибинний зміст і потрясаюче осяяння.

Ще тільки з'явившись у Києві в 1965 році і ставши активним учасником «андегарду», він відразу докорінно зруйнував ідеологічні засади соцреалізму. При цьому він ніколи не вступав ні в які творчі об'єднання, не відносив себе до жодної групи чи осередку. Він завжди був сам по собі, завжди розраховував тільки на себе, на свій талант. Він – одвічний бунтівник, для якого слово «СВОБОДА» складається лише з великих букв.

Не лише творчість, але й саме життя Марчука вражають незвичайністю та неординарністю. В ньому щасливо поєдналися такі рідкісні якості, як мистецьке обдарування, колосальна працездатність та дивовижна цілеспрямованість. Марчук приречений на успіх, та його він цілком заслужив завдяки своїй творчій натурі.

Творчість Марчука є глибинно – релігійною за своєю суттю, одухотвореною , наповненою музикою всесвіту. Картини митця змушують задуматися над незбагненними загадками краси, над сенсом буття, над проблемами часу і простору над безцінним подарунком , дарованим нам Богом – самим життям.

Кожен з його циклів вимагає окремого розгляду, позаяк має свою неповторну поетику та стилістику, заслуговує на поглиблений аналіз переважна більшість праць кожного циклу, оскільки генеральний принцип творчості художника – полотно - живий організм. Для Марчука твір виступає повноправним учасником мистецького процесу, з яким художник спілкується, дискутує, вступає в непрості особистісні стосунки, ставлячись до своїх полотен, як до дітей, котрі мають свою власну індивідуальність, характер, долю.

Спробуємо приглянутись до кожного циклу трохи детальніше.

Цикл I - «Голос моєї душі». Фактично, це всеохоплюючий над цикл, через який проглядає серцевина творчості митця. Він був започаткований у 1965 році і щоразу поповнюється новими творами по сьогодні. Кращими картинами цього циклу сам митець вважає полотна, написані в Трускавці у 1978 році. («До тебе голос мій», «У пошуках померлих звуків», «Псалтир», «Вони залишили свій дім», «Єдність», «Довіра» (1978). До них примикають твори кількох найближчих літ –

« Діалог без слів», «По той бік», «І побачив землю, рибами встелену», «Диспут мудреців», «Пісня пісень»(1979); «Опустіле гніздо», «Мудреці в полях дрімали», «Зупинка в дорозі», «Незбагненність»(1980).

Їхня стилістика та образна система – дуже своєрідні. Їх вирізняє настрої терпкого відчуття минулості людського існування та єдності всього живого. Колорит полотен надзвичайно аскетичний, в них домінують сіро – коричневі тони, серед яких виділяється проявлений мазок, що його у вигляді лінії та штриха ніби тче пластична мова творів, надаючи їм неповторної фактури. Саме з них починається Марчук – майстер, філософ і маг живопису.

Тут є все – позачасовість, дотикання до безконечності, сприйняття життя як вічного міфу становлення і відмирання, творчого пориву й гірких поразок. Картини, здається, написані людиною, яка прожила тисячі років, і, пройшовши через усе, спокійно дивиться назад очима праотця Ноя, який пережив і непорозуміння, і Всесвітній Потоп, і загибель цивілізації, і втрату найближчих людей, і в'язницю духовної самотності та відчаю, і нарешті - внутрішню умиротвореність , знайшовши опору і порозуміння лиш у братах наших менших, навчившись спілкування з ними їхньою мовою. В цих картинах - ціла галерея образів, що виглядають чомусь беззахисними і від цього чомусь сумними та безпорадними, де лише якась деталь або предмет є ознакою тих подій чи роздумів, які живуть у людині . Свічка, скрипка, яблуко, квітка - ці узагальнені символи самотності, кохання, пошуків, поневірянь сприймаються одночасно суто особистими. Складній внутрішній забарвленості сюжетів протиставлена зовнішня статистика стану покороєння та терпіння. Жива людина, яка прагне віднайти стежку до своєї душі, приречена йти дорогою страждань та мук.

«Голос моєї душі» - щось близьке до «Людської комедії», яку все життя писав Оноре де Бальзак. Перед нами - містерія, що виступає у нескінченних варіантах людських облич в оточенні тварин, птахів, рослин .

Особливими є і пейзажі художника. Для художнього мислення митця прикметним є космізм сприйняття світу, тобто відчуття органічного зв'язку людини з природою, з її найрізноманітнішими проявами, врешті-решт зі вселенським космічним Універсумом – «Творцем неба і землі». Ця риса особистості в Івана Марчука від його землеробського кореня, вродженого відчуття землі й рідної природи , їхньої одвічної краси й сили.

Пейзажі Марчука – данина майстра красі саме української природи, сповнена глибиною прадавніх українських символів. Символіка багатьох творів Марчука сприймається як відлуння українських слов'яно-трипільських праглибин, закодованих у архаїці безмежного океану національного фольклору, що несе сліди призабутих (чи радше – прихованих від невтаємничених) знань, якими володіли древні волхви, що однаково вільно бачили як минуле, так і майбутнє .

Так, наприклад, квіти – повнота життя, кохання, молодість; кінь – вірний побратим, вішун, що відчуває інший світ, недоступний людям; свічка – символ знань, надії, прозріння; яйце – зародок життя, загадка, таємниця тощо.

На полотнах Марчука ми не знайдемо урбаністичних мотивів. Проживши майже все свідоме життя у місті, він аж ніяк не відобразив його в своїй творчості. Милими його серцю були і залишились куточки сільського побуту, де немає людей, а є тільки сліди їхньої присутності.

Пейзажі Марчука, як і сам Марчук, – непередбачувані.

У 70-ті роки природа виступає загадковою, навіть грізною силою, проникнути в таємниці якої дано не всім. У творчості художника згаданого періоду виникають людські образи на тлі то умовних, то типових українських степових і лісових краєвидів. Це аж ніяк не живі, реальні люди, а радше духи предків, що перегукуються з «Тінями забутих предків» Михайла Коцюбинського. Спершу їх бачимо у циклі «Стомлені мелодії» (1973-1974). Жіночі й чоловічі постаті ніби виходять – випливають із глибин землі та зі стовбурів дерев, звертаючись до живих мелодіями скрипок та сопілок, що сприймаються, як завивання вітру, чи шум гілля, чи шелест листя кущів і дерев. У полотнах «Безкінечна мелодія» (1973) та «Ідуть вони з вогнями» (1974) ці могутні істоти-духи настільки зростаються з енергіями природи, що їх неможливо роз'єднати – ландшафт переходить у цих людино-духів, а вони, в свою чергу, повертаються в надра землі й углиб природи. Оцей пантеїзм світобудови, глибинне відчуття енергії космосу та позачасовості вічного життя – одна з найприкметніших рис творчості Івана Марчука.

Самобутньо яскравий пейзажний цикл художника – його знамениті «Цвітіння», де у центрі – квіти на тлі української природи («Свято білого цвітіння», «Спогад про родинне гніздо», «Цвітіння землю охопило», «Літо»).

Із циклом «Цвітіння» органічно поєднується цикл «Квітуча планета», де квіти наповнюються багатим філософським змістом («Зацвіла планета білим цвітом», «Запах літнього цвітіння»).

Особливо захоплюють усіх нічні пейзажі Марчука, наповнені місячним сяйвом і таємничістю. Загалом же відчуття таїни, загадки, непізнаності – прикметна риса творчості майстра («Спокій на планеті», «Запах сухої трави», «Засвітилось світило нічне»...)

Любить зображувати Марчук і сільські пейзажі з характерними для них деталями – приземкуваті хатини, низенькі хлівці, тин з перелазом – деталі традиційного сільського побуту.

Закоханий у зиму, він часто відтворює застигли в зимовій сплячці, під ковдрою густих снігів дрімотні дерева, поля, хати, хліви, де сховались люди та тварини («Мороз і сонце», «Похмурий день»).

Не менш цікаві і портрети митця, в яких він, як правило, зображує яскравих, сильних людей. У портретах відкривається ще одна грань Марчукового таланту – глибокий психологізм, здатність прочитати з обличчя долю людини і навіть подробиці її життєвого шляху. Їх умовно можна поділити на чоловічі і жіночі. Тло чоловічих портретів максимально умовне, з натяками на якісь професійні атрибути (небо над головою Антонова, халат на хірургові Амосові, плетиво геометричних форм за спиною Бориса Патона ..). Тим часом тло жіночих портретів – це буяння квітів, аура вроди, кохання, материнства. Якщо обличчя чоловіків несуть на собі густі знаки минулих літ, то жіночі портрети оксамитово – ніжні, трепетно – привабливі, молоді і невіддільні часу.

1993 рік став для художника ледь не роком натюрморту. Майстер раптом вибухнув цілою низкою справжніх шедеврів, давши цілковито нове (з огляду на світові досягнення) філософсько-пластичне прочитання навколишнього світу.

Його натюрморти вражають однією прикметною рисою: в них зникає грань між натюрмортом і пейзажем, стають рівнозначними мікро- та макросвіти, порушується звична антропоцентрична система просторових координат, і через це звичайні речі стають незвичними і загадковими («І зорі над ними сіяли», «У колі образів моїх», «Світло з небес»).

Розсіялися по всьому світу більш ніж п'ять сотень незбагненно - прекрасних «Кольорових прелюдій», в яких пульсують колір та ритм.

Продовженням «Кольорових прелюдій» став цикл «Нові експресії» та великий цикл «Біла планета», де майстер, ніби переступивши межі свідомості та занурившись у глибини підсвідомого, у візуальній формі зобразив формування прихованих структур звичного видимого світу. («Краплі ранкової роси» (1998), «Простору мало залишилось», «Пісня солов'їна»).

У картинах Марчука звучить музика і дихає пахощами світ, йому однаково близькі проза життя і поезія кохання. Сам митець зізнається, що стоїть дуже близько до літератури (в юності і сам писав вірші і новели). Саме любов до справжньої літератури привела його до створення картин знаменитої Шевченкіани, задуманої як цикл із 100 картин, але в силу обставин виконаної тільки наполовину. Саме за ці картини та полотно циклу «Голос моєї душі» Івану Марчуку була вручена найвища нагорода у мистецтві України – Державна премія імені Т.Г. Шевченка.

Представники сучасної української літератури, і в першу чергу ті, кого український читач уже давно назвав серед найкращих, (Дмитро Павличко, подружжя Калинців, Ірина Жиленко, Іван Драч, Володимир Яворівський, Ярослав Павуляк, Ліна Костенко, Оксана Забужко...) з захопленням говорять про творчість художника. Це саме Дмитро Павличко першим підняв завісу мовчання і розповів про митця у всеукраїнській пресі, це Ірина Жиленко, Галина Севрук та Калинці прихистили ще маловідомого у 70 –ті роки митця у Києві та допомогли повірити у власні сили, це Оксана Забужко говорить про нього з легким гумором, дозволивим добрій знайомій, у фільмі, присвяченому художнику, і висловлює своє захоплення його картинами. Феєричним поєднанням праці письменника, художника та композитора стала книга «Гіацинтове сонце» Ліни Костенко, яка поєднала вірші Ліни Костенко, картини Івана Марчука та музику і спів Ольги Богомолець (до книги додається диск із записами пісень Ольги Богомолець). Картини Івана Марчука уже давно використовуються в ролі ілюстрацій до творів українських письменників (О.Довженка, Б. Харчука, І.Малковича та багатьох інших) в підручниках з української мови та літератури.

Чи не час і вчителям світової літератури звернути увагу на неординарну постать художника та поєднати вивчення світової літератури із мистецтвом, що стоїть на передових лініях світового?

Картини Івана Марчука творилися і творяться на перетині ХХ-ХІ століть і, звичайно, відбивають усю складність цього непростого часу, адже, як відомо, не митець обирає час, а час – митця; форми художнього зображення розвиваються не за законами історії, а за законами мистецтва, які щонайменше залежать від політики, а теми, сюжети, художні засоби геніям у мистецтві диктує Сам Всевишній. Не дивно, що думки геніїв від живопису, музики, літератури часто перекликаються, а їхня творчість взаємодоповнюється, оминаючи специфіку художніх засобів або завдяки контрасту увиразнюючи кожний твір.

У ХХ столітті поступово зникають межі художніх напрямів. Якщо на початку ХХ століття відбувалося різке протистояння між тими, хто сповідував ідеї реалізму і тими, хто намагався відтворити світ через символ, то уже Томас Манн зробив першу спробу розширити обрії літератури, поєднавши реальність та умовність в єдине художнє ціле. Література ХХ століття тяжіє до притчових, алегоричних форм, до універсального вселюдського звучання. Усе це ми можемо спостерігати і в творчості Івана Марчука, яка переступила всі межі умовності і стала глибоко алегоричною. Письменники ХХ століття виявляють особливий потяг до філософського осмислення буття, як сучасного, так і минулого. Філософічність стає однією з визначальних прикмет мистецького життя ХХ століття в цілому. Творчість Марчука можна поставити в один ряд із творчістю найвидатніших філософів світової літератури, як, наприклад, Ф. Достоевського.

Якось Антуан де Сент-Екзюпері, розмірковуючи про взаємодію особистості і людської спільноти, сказав: «Я вірю, що культ загального підносить і пов'язує в єдине ціле духовні багатства окремих особистостей і утворює єдину справжню гармонію, яка є гармонією життя».

XX століття свідчить: культ великого і вічно прекрасного мистецтва підносить і пов'язує в єдине ціле духовні надбання письменників задля того, щоб широким і вільним потоком линула у завтрашній день життєдайна ріка творчості, щоб не замулювались духовні джерела людства, щоб вічним лишався потяг людини до прекрасного.

Наслідуючи, продовжуючи, розвиваючи кращі літературні традиції минулого, генії XX століття прагнули вийти за межі усталеного, знайти власний шлях у мистецтві: Оскар Уайльд шукав свого мистецького ідеалу в естетизмі, Поль Верлен – у символізмі, Йоганес Роберт Бехер – в експресіонізмі, Едуардо де Філіппо – у неореалізмі, Габріель Гарсія Маркес – у магічному реалізмі. Всюдисущий Марчук своєю творчістю може доповнити багато кого із цих митців. У живописі генія з України ми знайдемо і зразки експресіонізму («Нові експресії»), і абстракціонізму («Кольорові прелюдії»), і гіперреалізму (портретний живопис), і сюрреалізму («Голос моєї душі»), і абстрактного сюрреалізму («Виходять мрії з берегів»).

Серед улюблених для Івана Марчука письменників світової літератури, творчість яких вивчають у школі, – Франц Кафка, Джеймс Джойс, Альбер Камю, в центрі творів яких – доля людини, дослідження життя людського духу в його особистісному виявленні, вболівання за людину, віра в те, що людина є доброю, і прагнення збудити в серцях читачів ті добрі почуття, що споконвіку притаманні людині. На початку 50-х років XX століття Франца Кафку разом із Марселем Прустом і Джеймсом Джойсом оголосили зачинателями новітньої літератури. Мабуть, саме оригінальне сприйняття світу притягує Марчука до цих незвичайних постатей у літературі.

Кафка – письменник-модерніст. Його творчість багато в чому наближається до експресіонізму. Для експресіоністів світ часто відкривається як нагромадження людських страждань, як поєднання символів і знаків, за якими стоїть те, що називається життям. Водночас світ у їхніх творах – схема, складена із конструкцій, віддалених від об'ємного, цілісного життя. Експресіоністський світогляд початку XX століття – змішування різномірних елементів: антибуржуазного бунтарства, свавілля особистості, анархічного ставлення до суспільства, відчаю, песимізму.

Кафка почав друкуватися у 1908 році, і перші його книги сприймалися сучасниками як експресіоністичні. Однак його творчість ширша за ту літературну школу, до якої він належав.

Кафку хвилювали питання буттєві, метафізичні. Одна з головних проблем його творчості – людина і влада. У його творах влада безлика, однак всюдисуща і непереборна: це влада бюрократії, системи. У незакінчених романах «Процес», «Замок», новелі «У виправній колонії» письменник відобразив трагедію протиставлення особистості з тоталітарною владою, при якій людина приречена бути винною або підозрюваною. Саме це хвилює і Марчука, гнаного і переслідуваного тільки за те, що має непересічні можливості і неординарний талант. Тоталітаризм він розвінчує уже в ранніх своїх полотнах, створених у 60-ті роки: «Ми малі на шахівниці»(1966), «А фініш так близько»(1967).

Своєрідним символом творчості Кафки стала новела-притча «Перевтілення»(1912), в центрі якого – тип «сірої людини» з її нудним буденним життям. Головний герой Грегор Замза раптом перевтілюється у потворну комаху. Це перевтілення несподіване і безпідставне, а головне, що воно ні в кого не викликає ні жалю, ні співчуття. Сім'я соромиться нещастя, яке звалилося на неї, гидує бридкою комахою. Страшним є не саме перетворення, а реакція на нього. Рідні навіть не намагаються вникнути у причини того, що сталося, вияснити можливості зворотнього перевтілення чи поцікавитися, як почувається Грегор у цьому дивному стані. Найстрашніше для них не те, що їхній син (брат), очевидно, страждає від цього перетворення, а те, що про них подумає оточення. Відчуженість, байдужість, прагнення догодити владі перетворює самих членів цієї сім'ї, як, зрештою, і саме суспільство, зображене в творі, у моральних потвор. Кафка нікого не осуджує своєю новелою, однак читач усвідомлює: відчуження, втрата родинного тепла, віддалення людини від природи – найстрашніше, що може бути в суспільстві, бо це приводить до катастрофи. Саме до любові і довіри між людьми закликають і картини Івана Марчука. Іміжованому тоталітарному суспільству він протиставляє щирі людські стосунки та доброту («Довіра»),

«Ритуал», «Діти мої, діти», «Єдність», «Щира розмова», «Сільська ідилія»...). У його картинах люди, птахи, тварини живуть у мирі злагоді. І, мабуть, герої цих картин помили б і очистили тіло нещасного Грегора, перевтіленого в комаху, вилікували б гнійну рану, що мучила його спину і проникала до самого серця.

Думається, зрозуміла геніальному художникові, довгий час замовчуваному в силу свого небажання бути як усі, і ще одна сторона творчості Кафки – відчуття безграничної самотності людини, яка мислить не так, як інші і вміє дорожити своєю оригінальністю. Чи не про це йдеться в картинах «Мислитель», «Один у просторі», «Стомлені очі»...?

Саме тоді, коли Кафка писав своє «Перевтілення», Джеймс Джойс працював над «Джакомо Джойсом». Світ стояв напередодні Першої світової війни. Як і новела Кафки, оповідання Джойса, на перший погляд, не пов'язане із часом свого створення, а на другий – має до нього пряме відношення. Передчуття рушення світу сприяє утвердженню модернізму: жодних табу ні щодо самої дії, ні щодо її опису, ні тим більше щодо її оцінки. У центрі оповідання – відносини вчителя середніх років та його юної учениці. У відвертих описах Джойс намагається бути натуральнішим за натуралістів, у відтворенні психологічних станів – реальнішим за реалістів. Усе це разом – новий художній прийом – «потік свідомості». «Джакомо Джойс» – один із перших творів світового письменства, цілком побудований на цьому прийомі. Потік свідомості – спроба у внутрішньому монолозі відтворити хаотичний процес внутрішнього мовлення людини. Для творчої людини, яка мислить образно, надзвичайно тяжко передати словами те, що приходить до неї як образ. Це значно простіше відбити в картині. Називаючи Джойса в числі своїх улюблених письменників, Марчук, напевно, усвідомлював усю складність праці письменника в цій царині. А ще кому, як не йому, вічно захопленому жіночою красою, перед якою його душа не може втриматися від спокуси, краще зрозуміти закоханого Джакомо? Правда, Марчук значно цнотливіший у своїх картинах, однак саме ця цнота і робить його картини прямим прикладом потоку свідомості у живописі, адже, що б не казали чоловіки, а кожен із них мріє про цноту і таїну. Саме про це говорять глядачу таємничі незнайомки із полотен «Хтось у двері стукає», «Спокуса», «Відпочинок», «Єва».

Альбер Камю – одна з найсуперечливіших постатей сучасної літератури. Ця суперечливість надихала письменника бунтівною силою, перетворювала на бунтівника, який завжди прагнув сонця і не завжди знаходив шлях до нього, вона примушувала його замислитися над сенсом буття не тільки окремої людини, а й усього людства. Він був людиною сонця і радості, а жити означало для нього творити власний світ, вільно робити свій вибір, бути вільним у думках, вчинках і пориваннях. Саме таким був Камю. Саме таким є Марчук.

У романі-притчі «Чума» Камю виступає проти зла і насилля. У сорокові роки слово «чума» асоціювалося, в першу чергу, із словами «фашизм» і «війна», однак чума у Камю – багатоплановий і багатозначний образ. Це зло взагалі, зло – невіддільне від буття. Камю – борець, а тому його герої повстають проти чуми, хоч і усвідомлюють всю тяжкість цієї боротьби. Інакше вони просто не можуть жити. В цьому полягає вищий моральний обов'язок людини. Доктор Ріє проголошує: «Я ненавиджу зло і смерть... ми всі тут разом на те, щоб страждати від цього і з цим боротися». Боротьба не завжди приносить бажаний результат. У романі чума відступила, але її бацили залишилися. Камю застерігає: люди, пам'ятайте, бацила чуми ніколи не вмирає! Будьте готові дати відсіч будь-якій чумі. По-своєму остерігає людство Іван Марчук. Його цикл «Пересторога» не менш багатоплановий, ніж роман Камю, він такий же притчево-повчальний і алегоричний. Це і застереження від зла взагалі, і від воєн зокрема, і від необдуманого політики, і від непродуманого поступу в науці...

Картини цього циклу перекликаються і з творчістю Бертольда Брехта, який нагадує людству про моральну відповідальність вчених за наслідки своїх наукових досліджень, і з цією ж проблемою у новелі Рея Бредбері «Усмішка», і з антивоєнною творчістю Генріха Белля. Кожен, хто дивиться картини «Постскрипtum до Червоної книги», «Кінцева зупинка», триптихи «Апокаліпсис», «Замовкли звуки» усвідомлює: кожен крок людства має бути продуманий, а кожен із нас має бути відповідальним за свій життєвий вибір.

Картини – алегорії, картини – притчі, прекрасні і пророчі, сповнені прозорим сумом і буйною радістю, знакові і парадоксальні, глибинно–філософські і космічно-безмежні ... Такі вони, картини Марчука. «Дайте мені тисячу років, і я розмалюю небо», - жартує митець. І цілком серйозно говорить: «Останньої зупинки для себе не бачу...Був я розмаїтий, є розмаїтий, і на тому не кінець». Думається, нам варто приглянутися до цього розмаїття, бо в ньому завжди можна знайти те, що зацікавить і учителя, і учня, і утвердить в думці, що є такі генії в рідній землі.

ІУ тур Роботи учнів як підтвердження результативності педагогічної діяльності

Учнівську творчість кожен педагог на практичному занятті представляє за власним баченням відповідно до творчих здібностей учнів. Із діяльністю літературної студії як простору для творчості на одному із практичних занять педагогічну громадскість Тернопілля познайомила Олена Станіславівна Ходюк, учитель – методист Шумського НВК «загальноосвітній навчальний заклад I – III ступенів – гімназія»Тернопільської області (див . публікацію у журналі «Зарубіжна література в школах України» №11 -2017 – с. 16 -17).

У тур. Майстерня цікавого запитання

Розвиток інтересу до читання формується за допомогою вміло і цікаво сформульованих запитань. Завдання цього туру : подарувати усім присутнім на практичному занятті цікаве запитання, що допомагає зрозуміти літературний твір, зацікавитись ним.

Приклади таких незвично цікавих запитань, що були укладені вчителями зарубіжної літератури на практичному занятті:

1. Герої Жуля Верна та Д. Дефо, живучи на безлюдному острові, не відчували нестачі у їжі. Але водночас вони так мріяли про страву, приготувати яку Робінзон зміг лише на другому році життя на острові. Що це за страва?

Відповідь. Хліб.

2. Яке слово вигадав Джонатан Світ, а згодом його використовували Вальтер Скотт, Оноре де Бальзак, Вольтер та зрідка і ми з вами?

Відповідь. Ліліпут.

3. Герої роману Жуля Верна "Таємничий острів" будують мости, проводять канали, добувають корисні копалини, плавлять метали, виготовляють хімічні продукти і т.п., причому всі ці процеси описані автором з детальним знанням справи і лише в одному з них спеціально допущена помилка. В якому і чому?

Відповідь. У процесі виготовлення пороху, аби діти, читаючи, не зуміли його виготовити.

4. Назвіть єдину реально існуючу країну, що згадується в назвах частин "Подорожей Гуллівера" Дж. Свіфта.

Відповідь. Японія.

5. Цей молюск живе у спіралевидній мушлі, яка має три камери: перша - та, де він живе, друга - баластна, третя - газова, завдяки яким він може підніматися на поверхню і опускатися на 400-700 м. Згадайте відомого письменника - фантаста і скажіть, як називається цей молюск.

Відповідь. Наутілус (саме цей молюск підказав Ж. Верну ідею створення підводного човна).

6. Корабельний журнал Вудса Роджерса, капітана "П'яти портів", котрий проходив одного разу повз о.Хуан Фердинанд в Тихому океані, став основою для написання двох романів. Перший - це роман французького белетриста Х. Сентіна "Один". Хто написав другий?

Відповідь. Д. Дефо.

7. Третя книга про цього героя присвячена його "Серйозним роздумам...", друга - його "Подальшим подорожам". Назвіть першу книгу, де описуються 28 років його незвичного життя.

Відповідь. "Пригоди Робінзона Крузо".

8. Після виходу в світ цього роману Жуля Верна французьке Географічне товариство виступило з ініціативою прийняти єдину систему вимірювання часу. А який часовий проміжок згадується у назві роману Ж.Верна?

Відповідь. 80 днів.

9. Грецькі театри вміщували величезну кількість глядачів. Наприклад, афінський театр - 17 тисяч глядачів. Що удосконалили актори цього театру, щоб їх могли почути навіть в останньому ряду?

Відповідь. Маски, що стали виконувати роль своєрідних рупорів.

10. Що, так необхідне кожному з нас у житті, залишилося лежати на дні скрині Пандори після того, як вона відкрила і випустила у світ біди та нещастя? Відповідь. Надія.

11. Згідно з наказом Солона на Панафінейських іграх необхідно було виконувати два віршованих твори. Які?

Відповідь. "Одіссея" та "Іліада".

12. "Що б це не було, я боюся данайців навіть тоді...", - сказав Лаокоон. Навіть коли? Відповідь. "... коли вони приносять дари".

13. Долею людини, вважали давні греки, опікуються три богині: Клото, яка пряла нитку людського життя, Лахесіс, яка змотувала цю нитку у клубок, та Атропос. А що робила Атропос?

Відповідь. Обривала нитку життя.

14. Тінь Вергілія, автора "Енеїди", супроводжувала Дайте у його подорожі Чистилищем та Пеклом. Але Вергілій не зміг супроводжувати поета в раю. Чому? Відповідь. Вергілій був язичником. У небесний Рай Данте піднявся разом з Беатріче.

15. "Мужик із Мантуї, повільний і смаглявий, з дитинства ніжного колисаний селом, Звеличив кий, і плуг, і мідяний шолом,

І звівся до вершин нечуваної слави."

Назвіть найвідоміший твір давньоримського письменника, якому М.Зеров присвятив ці рядки.

Відповідь. Вергілій.

16. У нашому мовленні зустрічається вираз "гомеричний регіт", що означає "сильний, нестримний сміх". Невже так сміявся Гомер? Якщо ні, то хто? Відповідь. Так Гомер описував у поемах "Одіссея" та "Іліада" сміх богів.

17. У XV пісні "Іліади" Гомер, спостерігаючи за ними, каже, що "у них змінюється колір обличчя". У кого?

Відповідь. У боягузів.

18. Олександр Навроцький, Степан Руданський, Володимир Самійленко, Іван Франко, Пантелеймон Куліш та Леся Українка у свій час стали перекладачами одного відомого давнього твору. Якого?

Відповідь. "Іліади" Гомера.

19. Навіщо Одисей та його супутники, подорожуючи морем, стягували поясами свої талії?

Відповідь. Щоб таким чином захистити себе від "морської хвороби".

20. З легенди нам відомо, Що Гордій зав'язав доволі хитромудрий вузол. Назвіть того, хто зумів цей вузол розрубати.

Відповідь. Олександр Македонський.

21. Гомера здавна вважають найвидатнішим письменником усіх часів, хоча він не написав жодного рядка. Усі твори Гомер тримав у пам'яті через одну просту причину... Яку?

Відповідь. ...що не вмів ні читати, ні писати.

22. Кінь О.Македонського - Буцефал, Дон Кіхота - Росінант, за одним із міфів, крилатий кінь - Пегас. А що означає вираз "осідлати Пегаса"?

Відповідь. Стати поетом.

23. Навіщо знаменитий грецький оратор Демосфен, набравши в рот камінців, виголошував промови на березі моря під шум морських хвиль? Відповідь. Таким способом він виправляв недоліки у вимові.

24. У римській міфології Янус, бог часу, а також бог усякого початку і кінця, зображався з двома обличчями, що обернені в різні сторони: молоде - вперед, у майбутнє, а старе - назад, у минуле. На пальцях правої руки в нього була написана цифра 300. А яка цифра була написана на пальцях лівої ?

Відповідь. 65 (365 днів у році).

УІ тур. Учительські смаколики на уроці зарубіжної літератури

Моделювання уроків із зарубіжної літератури

Проведення цього туру на практичному занятті дало можливість нагромадити матеріал для укладання цікавої збірки творчих і нестандартних уроків «Дарунок учителю зарубіжної літератури» (посібник додається).

Презентацію учительських смаколиків проводимо у форматі ярмарки ідей. Кожен із учасників практикуму пропонує і захищає оригінальну форму роботи, що допомагає учням пізнати красу і глибину шкільного курсу зарубіжної літератури.

Моделювання уроків із зарубіжної літератури проводимо як майстер – клас педагога.

УІІ тур. Підсумки практикуму.

Вирішуючи завдання підвищення професійної компетентності вчителя, практикум охоплює різні сфери діяльності педагогів: розширення і поглиблення знань з предмета «Зарубіжна література», методики навчання, педагогіки, психології, загальнокультурних

знань. Властиво, що основне завдання такого практикуму – це передусім стимулювання саморозвитку вчителя – словесника.

Участь у практикумі дає можливість учителеві критично оцінити власний досвід, зіставивши його з роботою колег по цеху, з вимогами, що висуваються до сучасної школи, є тим стимулом, який допоможе учителеві – словеснику у вдосконаленні своєї професійної майстерності.

Участь у практикумі дає можливість кожному його учасникові зрозуміти, що заявлений досвід потрібно сприймати творчо, органічно включаючи його у власну практичну діяльність.

Література

1. Ангеловский Учителя и инновации. – М.. 1991
2. Богосвятська А.І. Як зробити смачний, ароматний, кольоровий урок літератури. Львів, 2015
3. Куцірко О.Г. Професійний довідник учителя літератури. – Х.: Вид. Група «Основа», 2012
4. Цукерман Г. Инновации в мировой педагогике.- Рига, 2016
5. Ресурси української Вікіпедії.
6. Имя учителя. Режим доступа:
<http://pedsovet.org/forum/index.php?showtopic=5711>)
7. : Урок літератури. Режим доступу: <http://area7.ru/metodic-material.php?7633>